

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Column: De vergeten top

Auteur: Laurien Crump

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 39.4, pp. 304-306.

© 2017 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

COLUMN

De vergeten top

Laurien Crump

Columniste Laurien Crump geeft in *Skript Historisch Tijdschrift* haar visie op een aantal nieuwswaardige onderwerpen. Dit keer schrijft Crump over de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa in de winter van 1990.

In de maand november vinden altijd gedenkwaardige ontwikkelingen plaats, zowel in goede als in slechte zin. De val van de Muur, de terroristische aanslagen in Parijs, de verkiezing van Donald Trump als president van de Verenigde Staten; ze staan in ons geheugen gegrift. Geschiedenis wordt echter geschreven door de overwinnaars en soms zijn er ook hoogtepunten die heel gauw weer vergeten worden, omdat



ze uiteindelijk minder positief uitpakken. Eén daarvan is de topontmoeting in Parijs van 19 tot 21 november 1990, waarop de staatshoofden van alle Europese landen (behalve Albanië), Canada en de Verenigde Staten bijeenkwamen om de Koude Oorlog officieel ten einde te verklaren. Al deze landen namen deel aan de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE), de voorloper van de huidige Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). De CVSE was, zoals de leider van de Sovjetdelegatie, Joeri Kasjlev, het zo mooi verwoordde, bedoeld als 'ontluchtingsventiel

voor de snelkookpan van de internationale betrekkingen', en het fungeerde ook als zodanig tijdens de tweede helft van de Koude Oorlog.

Op de desbetreffende top in Parijs, één jaar na de val van de Muur, één maand na de eenwording van Duitsland, werd de CVSE dan ook flink in het zonnetje gezet. Er waren zelfs plannen voor een nieuw Europa, waarin de CVSE een centrale rol zou spelen. In het zogeheten 'Charter of Paris for a new Europe' werden deze plannen in klinkende bewoordingen uiteengezet. Europa zou niet langer in tweeën gedeeld zijn, maar juist 'whole and free'. Veiligheid zou ondeelbaar zijn en aan confrontatie was voorgoed een einde gekomen. Gorbatsjovs droom van een gemeenschappelijk Europees huis leek te worden bewaarheid en ook Rusland leek een plek te krijgen in Europa.

In feite werd uiteindelijk echter teruggevallen op de 'prefab solution', zoals de Amerikaanse historica Mary Sarotte dat zo beeldend noemt. Zoals een Ikeaboekenkast waar nog wat aan wordt gebouwd, zo breidden

de Westerse structuren – de NAVO en de Europese Unie – zich uit richting Oost-Europa om Rusland vervolgens te marginaliseren. Op het ‘nieuwe’ Europa werd een West-Europees stempel gedrukt ten koste van de Russische aspiraties om óók een plekje onder de Europese zon te verwerven. De euforie van het ‘Charter of Paris for a new Europe’ maakte plaats voor triomfalisme, waarin het Russische lot als irrelevant werd beschouwd. ‘We prevailed and they didn’t’, zoals Bush senior het onomwonden uitdrukte.

Nu probeert Rusland echter met man en macht op andere manieren relevant te worden: op de Krim, in Syrië, op het World Wide Web. De Westerse reflex is om Rusland verder buiten te sluiten, waardoor de Russische geldingsdrang alleen maar wordt aangewakkerd. In plaats van deze actie-reactiedynamiek is bezinning nodig, inlevingsvermogen en een hernieuwde dialoog. Er is ‘wederzijdse historische empathie’ nodig, zoals in een rapport wordt gesteld, waar ik in opdracht van de OVSE aan heb meegewerkt. Op een andere vergeten top, namelijk de jaarlijkse top van de 57 ministers van Buitenlandse Zaken van de landen die deelnemen aan de OVSE, wordt het desbetreffende rapport gepresenteerd (7-8 december 2017). Volgens het rapport moet er ruimte gecreëerd worden voor verschillende narratieven, zonder het Westerse gelijk te claimen. En het besef moet komen dat het ‘post-Cold War settlement’ eigenlijk nog niet af is. Het nieuwe Europa is tot op zekere hoogte ‘free’, maar zeker niet ‘whole’. Het zou een goed voornemen voor het nieuwe jaar kunnen zijn om te kijken of we het nieuwe Europa een nieuwe impuls kunnen geven door de geschiedenis nog eens goed onder de loop te nemen en van twee kanten te bekijken.

Laurien Crump is universitair docent en onderzoeker aan de afdeling Geschiedenis van de Internationale Betrekkingen van de Universiteit Utrecht. Zij is gespecialiseerd in Europese betrekkingen tijdens de Koude Oorlog. Op dit moment is zij onder andere bezig met de Europese veiligheidsdialoog tijdens de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa tijdens de Koude Oorlog (1972-1990).